СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ З ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ

А.М. Мороз
заступник начальника
юридичного відділу
ПрАТ «УКРСТАЛЬ КОНСТРУКЦІЯ»,
аспірантка кафедри
адміністративного права і процесу
Національної академії
внутрішніх справ

У рамках Асоціації з ЄС Україна має поступово досягти відповідності з технічними регламентами ЄС та системами стандартизації, акредитації, робіт з оцінки відповідності та ринкового нагляду ЄС, а також дотримуватись принципів та практик, передбачених актуальними рішеннями та регламентами ЄС.

Україна зобов'язалась здійснити необхідні адміністративні та інституційні реформи для виконання зобов'язань з гармонізації та щорічно інформувати ЄС про процес реформ.

Україна взяла на себе зобов'язання поступово впроваджувати звід Європейських стандартів як національних та одночасно скасовувати суперечливі національні стандарти.

Протягом перехідного періоду, що триватиме від двох до п'яти років, Україна зобов'язалась гармонізувати законодавство у 27 сферах із відповідним законодавством ЄС. До переліку сфер (галузей), законодавство яких повинно бути гармонізоване, віднесено і сферу будівельних виробів, включаючи заходи для їх впровадження.

Зобов'язання України узгодити національне законодавство у сфері технічного регулювання з європейським містить як переваги, так і виклики для українського бізнесу. Безперечно, перевагою є остаточний перехід на технічні регламенти, що визнаються в ЄС та багатьох інших країнах світу, що знизить нетарифні бар'єри в торгівлі з цими країнами, покращить доступ на ринки та стимулюватиме експорт. Водночас, перехід вимагає як витрат, так і часу на пристосування. Хоча, зважаючи на досить тривалий вже перехідний період і на той факт, що Україна вже багато зробила для гармонізації свого законодавства з європейським у зазначеній сфері, ці витрати є давноочікуваними.

Так, з прийняттям у 2001 р. законів щодо стандартизації, підтвердження відповідності, акредитації органів з оцінювання відповідності в Україні розпочався новий етап реформування національної системи технічного регулювання, що базується на принципах «нового» і «глобального» підходів, чинних у країнах ЄС. Згідно з принципами «нового» підходу в законодавчо нерегульованій сфері стандарти є добровільними для застосування безпосередньо або завдяки посиланням на них в інших документах і стають обов'язковими лише якщо це передбачено технічними регламентами (ТР) або іншими нормативно-правовими актами, за угоди між зацікавленими сторонами та у разі декларації про відповідність або про постачання сертифікованої продукції. В законодавчо регульованій сфері основними документами, які регламентують обов'язкові до виконання вимоги безпеки продукції для здоров'я й життя людини та довкілля, запобігання введенню в оману споживачів щодо призначення та безпечності продукції, є нормативно-правові акти – технічні регламенті (ТР), що є аналогами Директив ЄС.

Принципи «нового» і «глобального» підходів знайшли своє відображення у Законі України від 15.01.2015 р. № 124-VIII «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» (далі – Закон № 124), що набув чинності 10 лютого 2016 року. З прийняттям Закону № 124 втратив чинність Закон України від 01.12.2005 р. № 3164-IV «Про технічні регламенти та процедури оцінки відповідності».

Закон № 124 містить положення щодо особливостей розроблення та прийняття технічних регламентів та процедур оцінки відповідності, повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері технічного регулювання, вимог до технічних регламентів та органів з оцінки відповідності тощо.

У Законі № 124 розрізняються такі поняття, як: оцінка відповідності, підтвердження відповідності та презумпція відповідності. Щодо поняття «оцінка відповідності» Закон № 124 визначає процес доведення того, що визначені вимоги, які стосуються продукції, процесу, послуги, системи, особи чи органу, були виконані.

© А.М. Мороз

Оцінка відповідності органу здійснюється шляхом акредитації органів з оцінки відповідності. Під терміном «підтвердження відповідності» законодавець визначає видачу документа про відповідність, яка ґрунтується на прийнятому після критичного огляду рішенні про те, що виконання визначених вимог було доведене. «Презумпція відповідності» – припущення, яке визнається достовірним, поки не буде доведено інше, про те, що продукція, пов'язаний з нею процес або метод виробництва чи інший об'єкт відповідають вимогам відповідного технічного регламенту, що визначені в ньому, а орган з оцінки відповідності відповідає спеціальним вимогам до призначених органів з оцінки відповідності (далі – призначений орган) чи визнаних незалежних організацій.

Згідно з Законом № 124 центральний орган виконавчої влади реалізує державну політику у сфері технічного регулювання.

Постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. N 459 затверджено Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (надалі – Мінекономрозвитку). Серед основних завдань Мінекономрозвитку забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері технічного регулювання, стандартизації, метрології та метрологічної діяльності.

Стаття 14 Закону № 124 передбачає, що процедури оцінки відповідності, застосування яких передбачене технічними регламентами, розробляються, приймаються та застосовуються на основі принципів, установлених Угодою Світової організації торгівлі про технічні бар'єри у торгівлі, що є додатком до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі 1994 року.

Процедури оцінки відповідності, застосування яких передбачене технічними регламентами, розробляються на основі:

- настанов або рекомендацій міжнародних організацій стандартизації, якщо вони вже прийняті або перебувають на завершальній стадії розроблення, чи їх відповідних частин, за винятком випадків, коли, як буде належним чином роз'яснено за запитом держав – членів Світової організації торгівлі (далі – СОТ), такі настанови або рекомендації чи їх відповідні частини є невідповідними з таких причин, зокрема, як захист життя чи здоров'я людей, тварин або рослин, охорона довкілля чи природних ресурсів, забезпечення енергоефективності, захист майна, забезпечення національної безпеки, запобігання підприємницькій практиці, що вводить споживача (користувача) в оману, суттєві кліматичні чи інші географічні чинники, суттєві технологічні або інфраструктурні проблеми;
- настанов або рекомендацій регіональних організацій стандартизації, актів законодавства Європейського Союзу, інших економічних об'єднань або інших держав чи відповідних частин таких настанов, рекомендацій і актів законодавства.

Частина 2 статті 7 Закону № 124 визначає, що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері технічного регулювання, є органом, що призначає.

Під терміном «призначення» розуміється надання органом, що призначає, органу з оцінки відповідності (в т.ч. визнаній незалежній організації) права виконувати як третій стороні певні завдання з оцінки відповідності згідно з відповідним технічним регламентом.

Стаття 32 Закону № 124 встановлює вимоги до призначених органів. Так, органи з оцінки відповідності можуть бути призначені для виконання ними як третіми сторонами певних завдань з оцінки відповідності згідно з відповідними технічними регламентами за умови, що вони:

1) відповідають таким загальним вимогам до призначених органів:

- є юридичними особами – резидентами України незалежно від форми власності;
- мають досвід виконання робіт з оцінки відповідності продукції протягом останніх трьох років;
- мають власні акредитовані випробувальні лабораторії для проведення принаймні деяких видів випробувань продукції в межах сфери призначення та уклали угоди з іншими акредитованими випробувальними лабораторіями для проведення видів випробувань продукції в межах сфери призначення, які не проводяться їх власними лабораторіями;
- уклали договір обов'язкового страхування професійної відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам;

2) відповідають спеціальним вимогам до призначених органів, визначеним у відповідних технічних регламентах, якими передбачене зас-

тосування процедур оцінки відповідності із залученням призначених органів, а в разі якщо такі вимоги не визначені в певних технічних регламентах – спеціальним вимогам до призначених органів, установленим Кабінетом Міністрів України. Постановою Кабінету Міністрів України від 13 січня 2016 р. № 56 було затверджено відповідні спеціальні вимоги до призначених органів з оцінки відповідності.

Повернемося до одного з критеріїв, визначеного законодавцем, якому мають відповідати органи з оцінки відповідності: «уклали договір обов'язкового страхування професійної відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам».

Зокрема, зазначена законодавча норма кореспондується з пунктом 47 частини першої статті 7 Закону України «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР (надалі – Закон № 85/96-ВР). Так, стаття 7 Закону № 85/96-ВР визначає види обов'язкового страхування в Україні, серед яких пунктом 47 зазначеної статті визначається: «страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам» (надалі – страхування «47»).

Зазначимо, що частина перша статті 7 була доповнена пунктом 47 згідно із Законом України від 15.01.2015 р. № 124-VIII.

Відповідно до частини другої статті 7 Закону № 85/96-ВР для здійснення обов'язкового страхування Кабінет Міністрів України встановлює порядок та правила його проведення, форми типового договору, особливі умови ліцензування обов'язкового страхування, розміри страхових сум та максимальні розміри страхових тарифів або методику актуарних розрахунків.

Кабмін постановою від 04.10.2017 № 751 затвердив Порядок і правила проведення обов'язкового страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам. Зазначена постанова набула чинності 07.10.2017. Ці Порядок і правила визначають механізм проведення обов'язкового страхування професійної відповідальності органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій, які претендують на призначення, а також призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно під час провадження ними діяльності з оцінки відповідності третім особам. Постановою визначено, що суб'єктами обов'язкового страхування є:

- страховики – фінансові установи, які отримали ліцензію на проведення обов'язкового страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам;
- страхувальники – органи з оцінки відповідності та визнані незалежні організації, які претендують на призначення або вже призначені на проведення оцінки відповідності вимогам відповідного технічного регламенту;
- треті особи – особи, яким заподіяно шкоду внаслідок неналежного виконання органом з оцінки відповідності або визнаною незалежною організацією, які призначені на проведення оцінки відповідності вимогам відповідного технічного регламенту, відповідних завдань з оцінки відповідності.

Договори обов'язкового страхування укладаються за формою типового договору згідно з додатком до Порядку і правил строком не менш як на один рік. Предметом договору обов'язкового страхування є майнові інтереси, які не суперечать закону і пов'язані з обов'язком страхувальника відшкодувати шкоду, заподіяну третім особам внаслідок неналежного провадження ним діяльності з оцінки відповідності.

Страхове відшкодування здійснюється страховиком відповідно до договору обов'язкового страхування на підставі судового рішення, що набуло законної сили, або письмової вимоги (претензії) третьої особи, визнаної страхувальником та погодженої страховиком.

Для здійснення певного виду обов'язкового страхування страховик повинен отримати відповідну ліцензію у встановленому законодавством порядку. Відповідно до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 913, орган ліцензування видає ліцензії на провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів) (далі – ліцензія), а саме: на послуги у сфері стра-

хування в частині проведення конкретних видів страхування, визначених законодавством.

Отже, статтями 26 та 32 Закону № 124 визначені загальні вимоги до визнаних незалежних організацій та органів з оцінки відповідності, які є умовою їх призначення для виконання ними як третіми сторонами певних завдань з оцінки відповідності згідно з відповідними технічними регламентами. Однією з таких обов'язкових загальних вимог є укладення договору обов'язкового страхування професійної відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам.

Частиною другою статті 35 Закону№ 124 визначено вичерпний перелік документів, що додаються претендентом на призначення до відповідної заяви, серед яких є, зокрема, і нотаріально засвідчена копія договору про обов'язкове страхування професійної відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам.

Зазначена норма також знайшла своє відображення і в Порядку видачі або відмови у видачі рішення про призначення, його переоформлення та видачі його дубліката, розширення та обмеження сфери призначення, тимчасового припинення і поновлення дії рішення про призначення та анулювання такого рішення, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2016 р. № 96.

Водночас пунктом 7 розділу X «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 124 передбачено, що до сплину річного строку після набрання чинності Порядком та правилами проведення обов'язкового страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам, органи з оцінки відповідності чи визнані незалежні організації можуть бути призначені за умови, якщо ними укладено договір добровільного страхування професійної чи цивільної відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам, або в них наявні кошти в розмірі, достатньому для відшкодування в установленому законодавством порядку фізичним чи юридичним особам збитків, завданих внаслідок здійснення ними діяльності як призначеними органами чи визнаними незалежними організаціями. Зазначені органи з оцінки відповідності замість копії договору обов'язкового страхування професійної відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам, подають до органу, що призначає, нотаріально засвідчену копію договору добровільного страхування професійної чи цивільної відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам, або підписану претендентом на призначення довідку про наявність коштів у розмірі, достатньому для відшкодування в установленому законодавством порядку фізичним чи юридичним особам збитків, завданих внаслідок здійснення ними діяльності як призначеними органами чи визнаними незалежними організаціями.

При цьому, згідно з пунктом 49 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 № 913, страховик має право здійснювати обов'язкове страхування виключно за умови дотримання визначених Кабінетом Міністрів України порядку та правил його проведення, форми типового договору, особливих умов ліцензування, розмірів страхових сум та максимальних розмірів страхових тарифів або методики актуарних розрахунків, якщо інше не визначено законом.

Отже, нормативна вимога щодо обов'язкового страхування професійної відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам, до визнаних незалежних організацій та органів з оцінки відповідності, яка є умовою призначення їх для виконання ними як третіми сторонами певних завдань з оцінки відповідності згідно з відповідними технічними регламентами, набула сили з набуттям чинності Закону України від 15.01.2015 р. № 124-VIII «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» (чинний з 10 лютого 2016 року). Щоправда, необхідно враховувати пункт 7 розділу X «Прикінцеві та перехідні положення» цього Закону щодо перехідного періоду – сплину річного строку після набрання чинності Порядком і правилами проведення обов'язкового страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам.

Як зазначалось раніше, відповідний Порядок і правила проведення обов'язкового страхування професійної відповідальності призна-

чених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам, були затверджені постановою Кабміну від 04.10.2017 № 751 та є чинними з 07.10.2017.

Однак, на сьогодні за інформацією Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (орган ліцензування), жодної ліцензії на провадження відповідного виду обов'язкового страхування не видано. Тобто, на сьогодні склалась ситуація, коли визначений законодавцем механізм обов'язкового страхування професійної відповідальності органів з оцінки відповідності не працює.

Як визначає Закон № 124, оцінка відповідності – процес доведення того, що визначені вимоги, які стосуються продукції, процесу, послуги, системи, особи чи органу, були виконані. Оцінка відповідності органу здійснюється шляхом акредитації органів з оцінки відповідності.

Законом України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» від 17 травня 2001 року № 2407-III (надалі – Закон № 2407-III) терміну «акредитація органів з оцінки відповідності (далі – акредитація)» надається наступне визначення: засвідчення Національним органом України з акредитації того, що орган з оцінки відповідності відповідає вимогам національних стандартів, гармонізованих з відповідними міжнародними та європейськими стандартами, та у разі необхідності будь-яким додатковим вимогам щодо акредитації у відповідних сферах для провадження визначеної діяльності з оцінки відповідності.

Національний орган України з акредитації є державною організацією, яка утворюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку та провадить некомерційну господарську діяльність.

Національний орган з акредитації України було утворено відповідно до наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 4 січня 2002 р. № 5. Наразі є чинним Положення про Національне агентство з акредитації України в новій редакції, затверджене наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 08 лютого 2017 року № 161.

Відповідно до статті 10 Закону № 2407-III до осіб, які можуть бути акредитовані чи компетентність яких може бути засвідчена Національним органом України з акредитації, відносяться органи з оцінки відповідності, а саме:

- випробувальні та калібрувальні лабораторії;
- органи із сертифікації продукції, процесів та послуг;
- органи із сертифікації систем якості, систем управління якістю, систем екологічного управління;
- органи із сертифікації персоналу;
- органи з інспектування;
- інші органи з оцінки відповідності.

Порядок проведення акредитації встановлений у статті 11 Закону № 2407-III. Якщо Національний орган України з акредитації встановлює, що відповідний орган з оцінки відповідності (надалі – ООВ) є компетентним для провадження визначеної в заявці діяльності з оцінки відповідності, то приймається рішення про акредитацію чи розширення сфери акредитації ООВ. У такому разі йому видається атестат про акредитацію та надається право використовувати національний знак акредитації. Строк дії атестата про акредитацію становить п'ять років.

Акредитація ООВ, згідно з заявленою сферою акредитації, здійснюється у відповідності до вимог таких нормативних документів:

a) випробувальні та калібрувальні лабораторії – ДСТУ ISO/IEC 17025:2006;

b) органи з сертифікації продукції, процесів та послуг – ДСТУ EN ISO/IEC 17065:2014;

c) органи з сертифікації систем менеджменту – ДСТУ EN ISO/IEC 17021-1:2015 (та інших стандартів серії ISO/IEC 17021) та додаткових стандартів:

- для органів з сертифікації систем менеджменту харчової продукції – ISO/TS 22003:2013,
- для органів з сертифікації систем менеджменту інформаційної безпеки – ДСТУ ISO/IEC 27006:2015,
- для органів з сертифікації систем енергетичного менеджменту – ДСТУ ISO 50003:2016;

d) органи з сертифікації персоналу – ДСТУ EN ISO/IEC 17024:2014;

e) органи з інспектування – ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2014;

f) медичні лабораторії – ДСТУ EN ISO 15189:2015;

g) провайдери перевірки кваліфікації – ДСТУ EN ISO/IEC 17043:2017.

З метою підготовки заявочного комплекту документів на акредитацію ООВ має надіслати до НААУ запит щодо акредитації за формою Ф-08.08.01 (Витяг з Настанови з управління від 14.06.2018 № 250-Я). Реєстрація запитів щодо акредитації ООВ здійснюється відповідно до інструкції «Порядок реєстрації запитів на акредитацію органів з оцінки відповідності (ІН-08.08.01)».

Вимоги ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2014, п. 5.1.4, ДСТУ EN ISO/IEC 17021-1:2015, п. 5.3.1, ДСТУ EN ISO/IEC 17024:2014, п. 4.4, ДСТУ EN ISO/IEC 17065:2014, п. 4.3.1 встановлюють, що ООВ має гарантувати можливість відшкодування у встановленому законодавством порядку фізичним чи юридичним особам збитків, заподіяних внаслідок його дій та/або діяльності як органу з сертифікації.

Висновки.

Відповідно до Закону України «Про страхування» страхування в Україні здійснюється в двох формах: добровільній та обов'язковій. Види обов'язкового страхування визначені статтею 7 Закону № 85/96-ВР. Зазначеною статтею також визначено, що для здійснення обов'язкового страхування Кабінет Міністрів України встановлює порядок та правила його проведення, форми типового договору, особливі умови ліцензування обов'язкового страхування, розміри страхових тарифів або методику актуарних розрахунків. Добровільне страхування – це страхування, яке здійснюється на основі договору між страхувальником і страховиком. Загальні умови і порядок здійснення добровільного страхування визначаються правилами страхування, що встановлюються страховиком самостійно. Конкретні умови страхування визначаються при укладенні договору страхування відповідно до законодавства. Види добровільного страхування, на які видається ліцензія, визначені статтею 6 Закону № 85/96-ВР. І, зокрема, пунктом 15 частини 4 вищезазначеної статті передбачено видачу ліцензії на страхування відповідальності перед третіми особами. У теперішній час склалась ситуація, коли визначені умовами законодавства вимоги щодо обов'язкового страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам, не виконуються в зв'язку з дією пункту 7 розділу X «Прикінцевих та перехідних положень» Закону № 124. Однак, дія його положення закінчується 07.10.2018 – зі сплином річного строку після набрання чинності Порядком та правилами проведення обов'язкового страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам. При цьому, за відсутності факту видачі жодному ліцензіату ліцензії на провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг, а саме на послуги у сфері страхування в частині проведення страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам (що є обов'язковим), стає незрозуміло, як надалі працюватиме встановлений законодавцем механізм. Така ситуація свідчить про те, що права замовників робіт з оцінки відповідності продукції вимогам технічних регламентів не захищені. Адже, у разі настання страхового випадку (такого як смерть людини, нанесення шкоди її здоров'ю, майну внаслідок використання продукції, яка пройшла оцінку відповідності у призначеному органі і визнана такою, що відповідає вимогам технічного регламенту, а саме: є безпечною, або відкликання партії продукції з ринку за рішенням органу державного ринкового нагляду, який за результатами експертизи довів, що продукція не відповідає вимогам технічного регламенту, тобто є небезпечною) увесь тягар відповідальності за непрофесійно виконані роботи з оцінки відповідності може лягти на замовника таких робіт, оскільки у призначеного органу з оцінки відповідності можуть бути відсутні кошти для відшкодування збитків, а страхова компанія відмовить у виплаті страхового відшкодування, зважаючи на умови договору добровільного страхування.

Також необхідно зазначити, що на практиці, незважаючи на встановлений у Порядку і правилах проведення обов'язкового страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути за-

подіяно третім особам (постанова Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2017 р. № 751) розмір страхової суми, який не може бути меншим 1000-кратного розміру прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня року, в якому укладається договір обов'язкового страхування, у договорах добровільного страхування професійної чи цивільної відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам, та довідках про наявність коштів у розмірі, достатньому для відшкодування в установленому законодавством порядку фізичним чи юридичним особам збитків, завданих внаслідок здійснення ними діяльності як призначеними органами чи визнаними незалежними організаціями, що наразі подають до органу, що призначає, відповідний розмір не враховується. І більше того, є значно нижчим. Це пояснюється тим, що при проведенні добровільного страхування загальні умови і порядок здійснення добровільного страхування визначаються правилами страхування, що встановлюються страховиком самостійно, і законодавчо не встановлено механізму визначення розміру коштів, необхідних для відшкодування фізичним чи юридичним особам збитків, завданих внаслідок професійної діяльності органів з оцінки відповідності, а також законодавчими актами не передбачено підстави для відмови Мінекономрозвитку у призначенні органу, що не вказав розмір коштів у відповідній довідці, а обмежився зазначенням, що володіє коштами у розмірі, достатньому для відшкодування в установленому законодавством порядку фізичним чи юридичним особам збитків, завданих внаслідок здійснення ними діяльності як призначеними органами чи визнаними незалежними організаціями. Крім того, зазначення в довідці інформації про наявність певної суми на момент призначення (яка не може бути перевірена, оскільки абзацом десятим частини першої статті 4 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» визначено, що виключно законами, які регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру, встановлюються, зокрема, перелік та вимоги до документів, які суб'єкту господарювання необхідно подати для одержання документа дозвільного характеру, а Законом [3] не передбачено надання будь-яких підтверджувальних документів зазначеного у довідці розміру коштів), не може свідчити про їх наявність на момент сплати відповідного відшкодування у разі нанесення третім особам збитків.

Отже, за відсутності на ринку ліцензованих страхових компаній щодо здійснення обов'язкового страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій проблема із забезпеченням прав замовників робіт з оцінки відповідності продовжуватиме існувати.

При цьому, необхідно розглянути також причину того, чому жодна страхова компанія досі не отримала відповідної ліцензії на проведення обов'язкового страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам. За твердженням самих страхових компаній, даний вид страхування, що визначений законодавцем як обов'язковий, не повинен бути таким. Ринок сам має визначати умови роботи, а не бути зарегульованим державою. Так, у чинному Законі України «Про страхування» визначення поняття обов'язкового страхування відсутнє, що призводить до подвійного тлумачення можливих випадків його застосування. Стаття 7 Закону України «Про страхування» визначає 40 видів обов'язкового страхування, крім того існує ще ціла низка обов'язкових вимог до здійснення страхування, що передбачені іншими законодавчими актами. Водночас, страхова діяльність за більшістю його видів не ведеться, а встановлені страхові тарифи не відповідають реаліям. При цьому державою встановлені вимоги щодо обов'язковості страхування у 40 випадках, але передбачено відповідальність за його нездійснення лише в 11 випадках. Таким чином, механізми притягнення до відповідальності не діють у 72,5 % випадках. Отже, можна дійти висновку, що законодавчі вимоги наразі є більше інструментом обмеження доступу учасників до ринку, ніж ефективним страховим захистом, в тому числі щодо такого виду обов'язкового страхування, як професійна відповідальність призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам. Відтак, потрібна нова модель обов'язкового страхування, що має стати системою управління ризиками на базі законів, встанов-

лення загальних вимог до обов'язкового страхування і вільного тарифоутворення, як це обумовлено Директивою ЄС [20], та забезпечення дієвих механізмів притягнення до відповідальності. Так, якщо європейська практика полягає в тому, що обов'язкове страхування – це виключно вимоги до фізичних та юридичних осіб щодо обов'язкової наявності в них страхового захисту у певних сферах, то в українських реаліях воно також означає додаткові вимоги до страхових компаній та необхідність отримання додаткових ліцензій для страхування певних видів діяльності. В рамках Угоди про Асоціацію з ЄС передбачена імплементація Директиви 2009/138/ЄС, що має змінити поточний підхід українського законодавця щодо ліцензування страхування та регулювання сфери обов'язкового страхування. Директивою ЄС [20] запроваджується ліцензування страхових компаній в залежності від обраного класу та ризику діяльності, а не від форм та видів страхування, як це відбувається зараз.

[1] Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15.01.2015 р. № 124-VIII.

[2] Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР.

[3] Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 6 вересня 2005 р. № 2806-IV.

[4] Закон України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» від 17 травня 2001 р. № 2407-III.

[5] Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459 «Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі».

[6] Постанова Кабінету Міністрів України від 13 січня 2016 р. № 56 «Про затвердження спеціальних вимог до призначених органів з оцінки відповідності».

[7] Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 2016 р. № 96 «Про затвердження Порядку видачі або відмови у видачі рішення про призначення, його переоформлення та видачі його дубліката, розширення та обмеження сфери призначення, тимчасового припинення і поновлення дії рішення про призначення та анулювання такого рішення та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України».

[8] Постанова Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2017 р. № 751 «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам».

[9] Постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 913 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів)».

[10] Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 4 січня 2002 р. № 5 «Про утворення Національного органу з акредитації України».

[11] Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 8 лютого 2017 р. № 161 «Про затвердження нової редакції Положення про Національне агентство з акредитації України».

[12] Наказ Національного агентства з акредитації України від 10 серпня 2016 р. № 127 «Щодо впровадження вимог національних стандартів в діяльності НААУ».

[13] Наказ Держспоживстандарту України від 27 грудня 2006 р. № 375 з 01 липня 2007 р. «Про затвердження національних стандартів України та скасування нормативних документів».

[14] Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 01.02.2016 р. № 25 «Щодо впровадження вимог міжнародного стандарту ISO/IEC 17021-1:2015 в діяльності НААУ».

[15] Наказ НААУ від 09.03.2016 р. № 43 «Щодо впровадження вимог міжнародного стандарту ISO/TS 22003:2007 в діяльності НААУ».

[16] Наказ ДП «УкрНДНЦ» від 18.12.2015 № 193 «Про прийняття нормативних документів України, гармонізованих з міжнародними та європейськими нормативними документами, скасування національних стандартів України».

[17] Наказ ДП «УкрНДНЦ» від 29 квітня 2016 р. № 125 «Про прийняття нормативних документів України, гармонізованих з міжнародними нормативними документами».

[18] Наказ ДП «УкрНДНЦ» від 22.06.2015 № 61 «Про прийняття нормативних документів України, гармонізованих з міжнародними та європейськими нормативними документами, національних стандартів України, скасування нормативних документів України та міждержавних стандартів в Україні».

[19] Наказ ДП «УкрНДНЦ» від 22.05.2017 № 115 «Про прийняття національних нормативних документів, гармонізованих з міжнародним та європейським нормативними документами, та скасування національного нормативного документа».

[20] Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) //Official Journal of the European Union 335, 17.12.2009.

Надійшла 10.09.2018 р.